

Bemmelse Waard Lingewaard

Wijzigingvoorstel inrichtingsplan • Versie
20220126

Foto: Jos Zwaan

Samenstelling

*Hans Hooijer, Marten Smits,
Sven de Graaf*

Vormgeving

Sven de Graaf

Uitgave

Januari '22

Bemmelse Waard Lingewaard

INHOUD

- 2 Huidig inrichtingsplan
- 4 Huidige situatie
- 6 Voornemen
- 10 De uitwerking

Voorwoord

In opdracht van het Rijk is de Bemmelse Waard een aantal jaar geleden verruimd om de risico's voor overstroming bij hoge waterstanden op de rivier voor omwonenden te verminderen. Nu werken K3, Staatsbosbeheer, Lingewaard Natuurlijk, Doornik Natuurakkers en Stichting Natura Saned samen aan natuurontwikkeling in de Bemmelse Waard. De winning van de grondstoffen zand, grind en klei is de drager van deze ontwikkeling.

Eind 2018 is K3 gestart met de uitvoering van het nieuwe inrichtingsplan. De effecten van de natuurontwikkeling in de Bemmelse Waard zijn inmiddels anno '21 overduidelijk. Niet alleen de bever voelt zich meer dan thuis, maar ook wordt de plas en de aanliggende (gras)landen in gebruik genomen door vele weidevogels.

Naast de positieve effecten van de natuurontwikkeling, brengen de wijzigingen ook verbeter-/optimalisatie-mogelijkheden in beeld. Deze wijzigingen worden nader in dit document beschreven.

I

C

C

D

C

B

A

K

L

H

E

F

Legenda

- A** Zandwinning Bemmelse Waard
- B** Verbinding plas d.m.v. duiker
- C** Struinroute
- D** Ontwikkeling zachthoutoobos
- E** Graslanden met weidevogelbeheer
- F** Doorwaadbare watergang t.b.v. verbingszone grazers
- G** Begrazing in uiterwaarden
- H** Tankkazematten met uitzichtpunt
- I** Dichtgegroeide strang opschonen
- J** Hoogwatervluchtplaats
- K** Stern-eiland
- L** Stroombanen

Huidig inrichtingsplan

De natuurontwikkeling richt zich op grootschalige dynamische natuur.

De bestaande waterpartijen worden met elkaar verbonden. Ook de verschillende bosarealen worden zoveel als mogelijk uitgebreid en met elkaar verbonden. Door het water ook tussen de bossen te krijgen ontstaan interessante natuurwaarden.

In de Ambtswaard en het gebied ten zuidwesten daarvan komt een meer traditioneel graslandbeheer, gericht op de weidevogels. De agrarische gebieden in de noord- en oostzijde van de uiterwaard worden omgezet naar natuur met begrazing. Er komen struinroutes te lopen om de recreatieve toegankelijkheid te verbeteren.

De oude rivierstrang in het gebied worden opgeschoond en beter zichtbaar gemaakt. Op verschillende plekken worden bankjes geplaatst om hier te kunnen genieten van de schitterende omgeving.

A

B

C

D

E

K

I

J

F

G

H

H

Legenda

- A** Projectgebied Bemmelse Waard
- B** Ambtswaard
- C** Resterende zandwinning
- D** Installatieterrein
- E** Fabrieksterrein
- F** Toegangsweg
- G** Defensiedijk
- H** Agrarische gronden
- I** Landtong met erosiegevoelig 'Stern-eiland'
- J** Struinroute
- K** (Onderwater)depots
- L** Hoogwatervluchtplaats

Huidige situatie anno 2021

De zandwinning heeft zich de afgelopen jaar vooral aan de oostzijde van de plas afgespeeld. Daar worden momenteel de onderwatertaluds mooi afgewerkt. In 2021 ligt de zandzuiger aan de westkant van de plas. Daar gaat de zuiger het zand opzuigen dat daar nu nog ligt opgeslagen.

Sinds dit jaar grazen er Konikpaarden van FREE Nature en tijdelijk een kudde runderen een lokale agrariër. De grazers lopen vanaf de hoogwatervluchtplaats bij de schoorsteenpijp in Haalderen, via de Defensiedijk, tot aan Sprok. Aan de zuidoostzijde, langs de oever van de Waal, ligt te midden van de riviernatuur twee agrarische percelen. Deze percelen vormen een belemmering in de migratie voor grote grazers, waardoor zij onnodig gebruik maken van de Defensiedijk.

In het verlengde van de landtong (westoever) ligt een 'Stern-eiland'. Door de dynamiek van het hoge water en de invloed van wind, loopt het eiland ca. 63 keer per jaar onder water. Hierdoor is het geliefde Stern-eiland sterk gevoelig voor erosie en kalft het talud in de stroomrichting af.

Voornemen wijziging inrichtingsplan

Legenda

- A** Omvorming agrarische percelen naar natuur
- B** Verwijderen huidig schiereiland
- C** Creëren 'Stern-eilanden' met pionierbegroeiing
- D** Creëren aaneengesloten bos
- E** Behouden / aanwijzen ooibos
- F** Creëren grillig / natuurlijk oeververloop
- Locatie profielijn

CREËREN AANEENGESLOTEN BOS

De rivierkundige ruimte die gecreëerd wordt door het optimaliseren van het schiereiland, wordt ingezet om graslandpercelen om te vormen naar bos. Door de bestaande ooibossen met elkaar te verbinden ontstaat een duidelijke en sterke bosverbindingszone aan de noordkant van de plassen. Dit biedt een uitstekende habitat voor diverse diersoorten, zoals o.a. de ree.

In het zuidwesten van de Bemmelse Waard wordt het (bestaande) ooibos meegenomen als onderdeel van de inrichting. Dit is een wijziging ten opzichte van de vegetatie aanduiding riviermoeras.

OPTIMALISEREN MIGRATIE GROTE GRAZERS

Optimaliseren migratie grote grazers door omvormen agrarische gronden (belemmerend voor doorgang) naar (rivier)natuur.

Gewijzigd inrichtingsplan

RECONSTRUEREN (ROBUUST) 'STERN-EILAND'

Verplaatsen en reconstrueren zand- en stenig eiland, gelegen in de luwte van de landtongen én een nieuwe locatie langs de oever van de Ambtswaard, met pionierbegroeiing ten behoeve van broedgelegenheid voor o.a. de Sterns.

AGRARISCH NAAR NATUUR

Het onttrekken van agrarische gronden en omvormen naar natuur, kost geld en moet gefinancierd worden. Door de oostelijke landtong in te korten en rivierkundig te optimaliseren, wordt er budget beschikbaar gesteld voor de omvorming van agrarische gronden naar natuur.

Daarnaast wordt de mogelijkheid geboden om het 'Stern-eiland' te verplaatsen en in de luwte van de landtongen en nabij de Ambtswaard te reconstrueren. De robuuste eilanden beslaan zo een groter oppervlak en zijn minder gevoelig voor erosie.

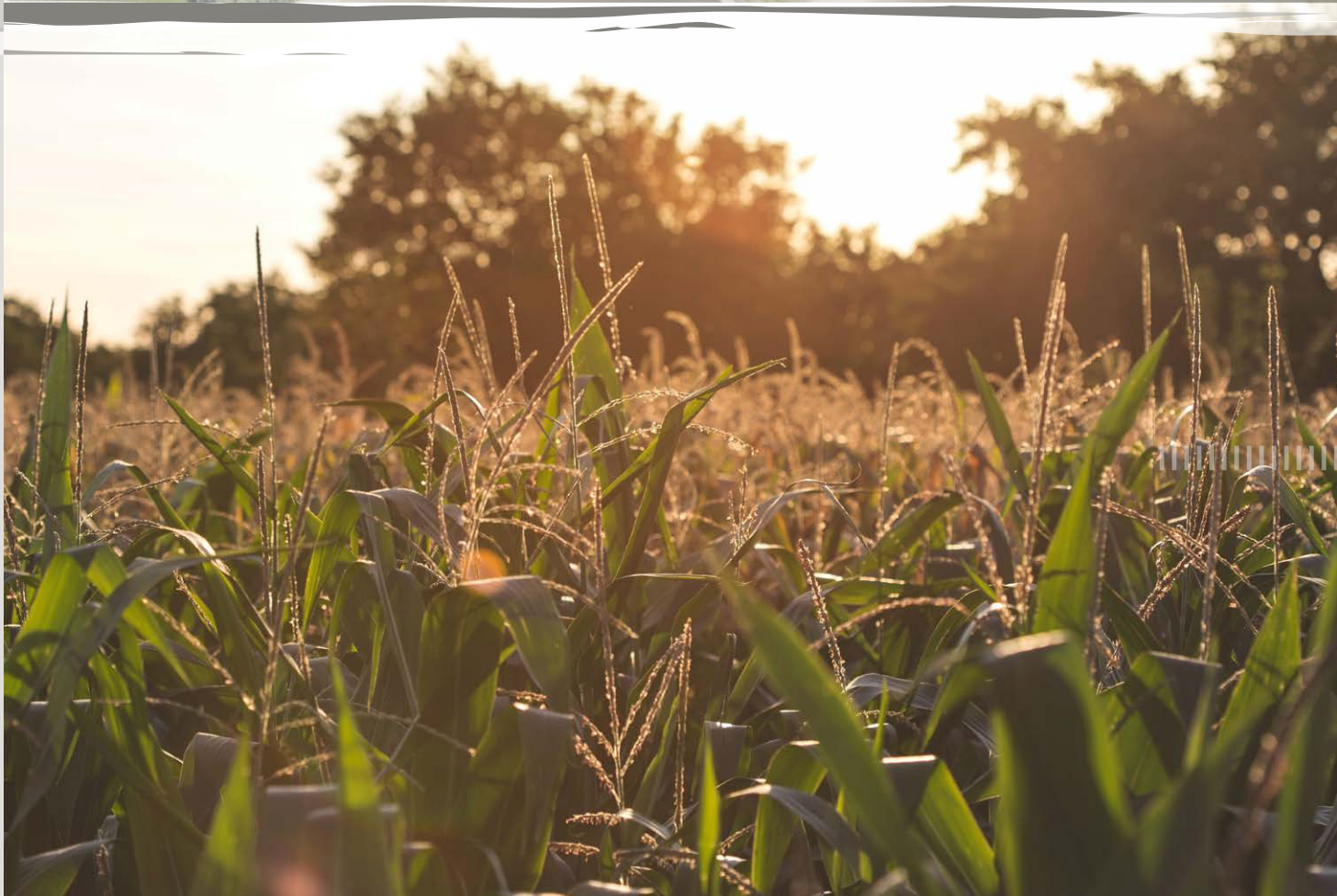
Vrijkomende stikstofruimte als gevolg van het omvormen naar natuur wordt ingezet om het aantal vrachtbewegingen van en naar het steenfabrieksterrein te vergroten.

De uitwerking

Optimaliseren migratie grote grazers

De percelen tussen de Waal en zomerdijk vormen een migratieroute voor de grote grazers in het gebied. Om deze bewegingen langs de Waal te bevorderen, en het gebruik van de Defensiedijk door grazers te beperken, zijn de oevers van de bestaande waterinlaat verflauwd. Bij lage waterstanden is de inlaat dan passeerbaar.

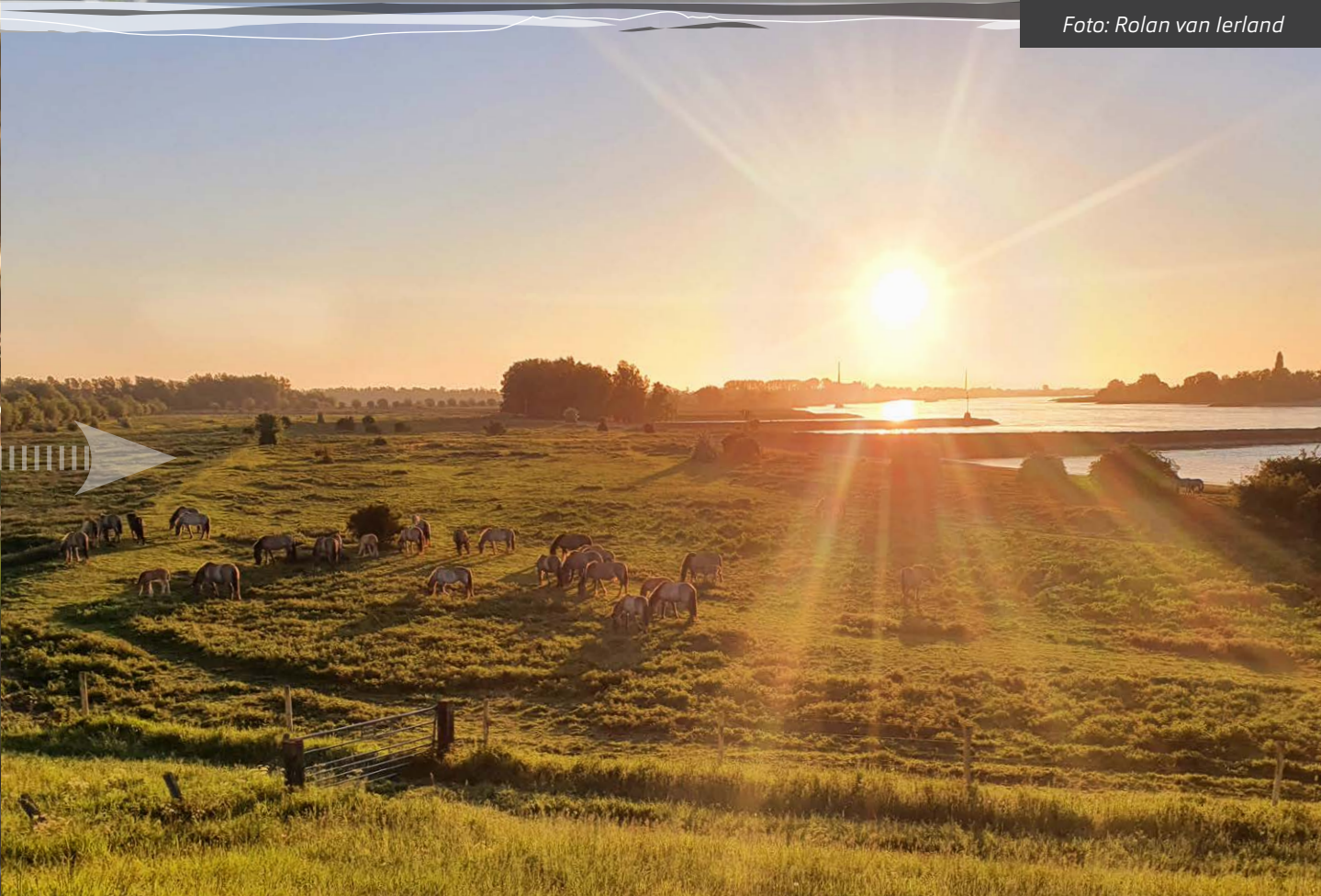

Om te vormen agrarische percelen naar natuur:

A Perceel A: 27.565 m²

B Perceel B: 27.510 m²

Foto: Rolan van Ierland

Met de omvorming van beide percelen, ca. 6 hectare agrarische grond naar natuur, wordt het gebruik van de Defensiedijk verder beperkt.

Door de betreffende percelen te onttrekken van de agrarische functie, is de gehele Waaloever ter hoogte van de Bemmelse Waard bestemd voor dynamische riviernatuur. Waarbij op de oevers zich een gevarieerde vegetatie ontwikkelt, beheerde door jaarrond begrazing.

Creëren robuust, erosiebestendig vogeleiland

In de luwte van de landtongen, wordt een robuust vogeleiland voor o.a. de Stern gecreëerd.

Om de enerzijds steile oevers te beschermen tegen de dynamiek van het hoge water en de invloed van wind, worden deze verstevigd met grind. De dynamiek van het water samen met de verstevigde oevers zorgen ervoor dat de vegetatie zich minimaal kan ontwikkelen. Tussen het eiland en de bestaande oever, zullen slikkige oevers ontstaan.

Profiel B-B': verplaatst 'Stern-eiland'

+10.00 NAP

+5.00 NAP

0.00 NAP

Profiel C-C': gereconstrueerde landtong

+10.00 NAP

+5.00 NAP

0.00 NAP

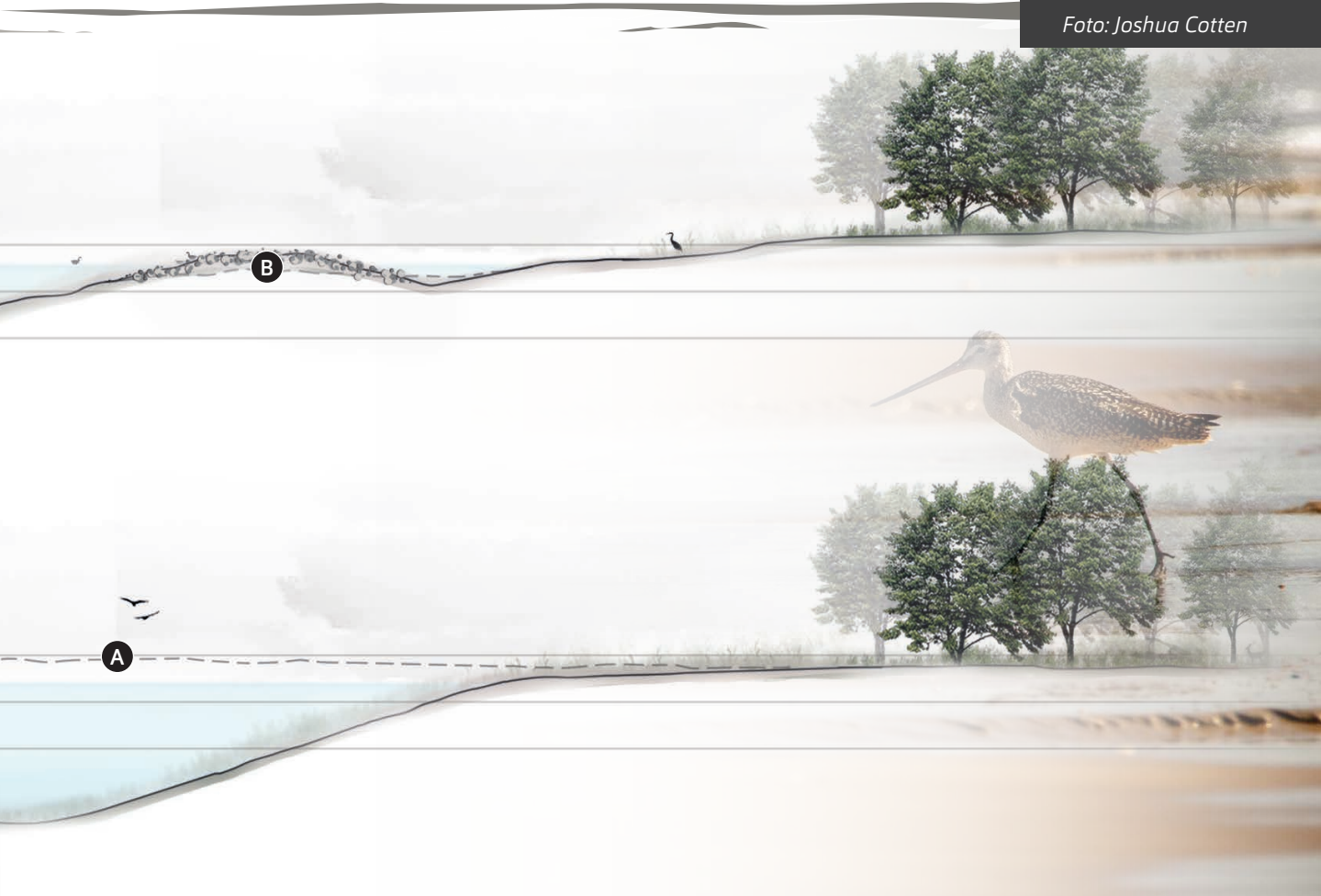
Bestaand talud

Foto: Joshua Cotten

- A** Reconstrueren schiereiland
- B** Verleggen (vogel)eiland met open karakter
- C** Behoud landtongen
- D** Fiets- en wandelroute

Door de verplaatsing van het Stern-eiland aan de oostzijde van de plas, wordt een nieuw eiland gecreëerd, waarbij het totale oppervlakte met circa 100 m² toeneemt.

De voorgaande inrichtingsmaatregelen scheppen geschikte randvoorwaarden voor de broedgelegenheid van Sterns.

De visdief staat bijvoorbeeld op de Rode lijst als gevolg van beperkte broedgebieden in Nederland en dan met name in het rivierengebied. Eerdere projecten waarbij deze broedgebieden werden ingericht blijken zeer succesvol (referentie: Uivermeertjes in Deest).

Door de grillige oever met diverse lobben, oogt het geheel meer natuurlijk vanaf de fiets- en wandelroute.

Creëren 'Stern-eiland' Ambtswaard

Ten westen van de plas, nabij de Ambtswaard, wordt een robuust vogeleiland voor o.a. de Stern gecreëerd.

Door de reconstructie van de landtong verdwijnt het schiereiland met een oppervlak van een kleine 4.000 m². Het nieuwe eiland nabij de Ambtswaard compenseert dit oppervlak.

Het wordt een eiland met pioniersbegroeiing, omringt door voldoende diep water, zodat o.a. de vos de oversteek naar het (broed)eiland niet kan maken.

Profiel A-A': nieuw eiland Ambtswaard

- A** Nieuw Stern-eiland Ambtswaard met open karakter
- B** Bestaand eiland
- C** Graslanden met weidevogelbeheer

De kop en de binnenzijde van het eiland krijgt een flauw talud van 1:10 wat verloopt naar 1:3 aan de zijanten.

De instandhouding wordt gerealiseerd door de stenige afwerking bovenop het eiland. Deze zal periodiek gecontroleerd worden en indien nodig hersteld. Hiermee wordt het open karakter en de geschiktheid voor zwarte stern gewaarborgd.

Creëren aaneengesloten bos

De noordelijke oever van de Bemmelse Waard vertoont diverse plekken met prachtig ontwikkeld (zachthout)ooibos. Door de ontbrekende percelen met grasareaal uit het intensieve beheer te onttrekken, zullen inheemse planten, zoals diverse soorten wilgen, els en linde, de kans krijgen om zich te vestigen.

Met de beide percelen tezamen (ca. 2.7 hectare), wordt er een sterke bosverbindingszone in de Bemmelse Waard gecreëerd.

Foto: Chandana Ban

Te ontwikkelen ooibos:

- A** Perceel A: 18.000 m²
- B** Perceel B: 9.200 m²

De Bemmelse Waard is een belangrijk leefgebied voor de bever, waar deze soort algemeen voorkomt. Het gebied vormt daarmee een belangrijke schakel in de uiterwaarden langs de Waal voor verdere verspreiding in het rivierengebied. De soort is afhankelijk van de afwisseling van water en land met ooibossen.

Om de bosontwikkeling een kans te geven, is het van belang dat de percelen uitgerasterd worden. Dit vormt niet alleen een bescherming tegen de bever, maar ook tegen vraat van hazen en de jaarrond begrazing (runderen).

Het ooibos in het zuidwesten van de Bemmelse Waard, is een spontaan gevestigd robuust stukje natuur, wat onderdeel is van het leefgebied van de bever en de das. Dit bos wordt in het gewijzigde inrichtingsplan erkent als ooibos, waar rivierkundig toestemming voor verleend dient te worden, om dit fraaie stukje natuur te behouden.

